

КАФЕДРИ ЗАГАЛЬНОГО І СЛОВ'ЯНСЬКОГО МОВОЗНАВСТВА ТА ІНОЗЕМНИХ
МОВ ПНПУ імені В. Г. КОРОЛЕНКА – 100

КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОГО І СЛОВ'ЯНСЬКОГО МОВОЗНАВСТВА ТА ІНОЗЕМНИХ МОВ НА ПОРОЗІ 100-ЛІТНЬОГО ЮВІЛЕЮ

Лариса Король

*Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка*

Лідія Черчата

*Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка*

Ключові слова: Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, кафедра загального і слов'янського мовознавства та іноземних мов, етапи історичного розвитку структурного підрозділу.

Анотація: У статті розглянуто етапи історичного розвитку кафедри загального і слов'янського мовознавства та іноземних мов Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, подано інформацію про її очільників, видатних особистостей, здобутки й перспективи подальшого розвитку цього структурного підрозділу.

Кафедру загального і слов'янського мовознавства та іноземних мов Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка створено в День знань, 1 вересня 2010 р. (Наказ № 42-р від 23.06.2010), шляхом об'єднання в новий структурний підрозділ частини викладачів кафедри загального і слов'янського мовознавства та журналістики з академічною громадою кафедри іноземних мов – однієї з найстаріших в університеті.

Слушно ствердити, що підмурівком як сучасного, так і прийдешнього поступу кафедри є майже століття, насичена датами, подіями й викладацькими долями історія обох її складників – кафедри іноземних мов, яка зберігала свою назву впродовж десятиліть, та кафедри загального та слов'янського мовознавства, котра спізнала чимало реорганізацій і називалася по-різному: кафедра мовознавства, кафедра російської мови, кафедра російської мови з методикою її викладання, кафедра загального і російського мовознавства, кафедра загального і слов'янського мовознавства, кафедра загального і слов'янського мовознавства та журналістики.

На посаду завідувача впотовженого мовознавчої секцією підрозділу була обрана Наталія Георгіївна Вишня – кандидат філологічних наук, доцент, досвідчений менеджер і педагог. На вістрі наукових інтересів випускниці Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка (1974) перебували питання іспанської фразеології та пареміології. Студенти й аспіранти університету охоче відвідували заняття з латини, іспанської, англійської мов, змістовні консультації, а також яскраві виховні заходи «Іспанського

клубу», проведені з ініціативи Наталії Георгіївни – невтомного поширювача країнознавчих знань і культурних цінностей Іспанії. Від 2015 р. ветеран праці перебуває на заслуженому відпочинку.

До штатних працівників (станом на 01.09.2010 р.) належало 5 доцентів: Дегтярьова Клавдія Віталіївна, Корнєва Людмила Михайлівна, Король Лариса Леонідівна, Петрушова Наталія Вікторівна, Черчата Лідія Михайлівна, 5 старших викладачів: Болотнікова Алла Петрівна, Дузенко Валерій Миколайович, Купар Майя Сергіївна, Омеляненко Вікторія Іванівна, Піскова Олена Федотівна; викладач Мокляк Оксана Іванівна; старший лаборант Шевченко Олена Миколаївна та завідувач лабораторією аудіовізуальних засобів Кішек Євгеній Валерійович.

Викладацький колектив «мовознавців» та «іноземців» згуртувала тяглість науково-педагогічних традицій кафедр-попередників. Розпочнімо з хронік «іноземного» крила, яке в 30-х рр. XX ст. щонайменше двічі перетиналося з мовознавчим.

Як засвідчено в обстежених архівних джерелах, латина, німецька, французька, англійська мови посіли належне місце в підготовці майбутнього вчителя вже на зорі діяльності Полтавського вчительського інституту (від 1914 р.), адже освіченість, за переконаннями дореволюційної інтелігенції, невіддільна від багатомовності. Перші директори закладу, професори О. К. Волнін, О. І. Левитський домагалися саме такого рівня освіченості своїх вихованців, мотивували їх до читання автентичних наукових праць, публіцистичних і художніх текстів, на заняттях нуртували жваві дискусії іноземними мовами.

Відомий літературознавець-поліглот Г. Й. Майфет, захоплено згадував викладачів своєї alma mater 1920–1924 рр. Д. Ф. Сергієва, М. О. Дейнеко, Я. Ф. Неврлі, яких схарактеризував як бездоганних професіоналів, віртуозів методики навчання іноземних мов: «Тогочасному керівництву пощастило добре впорядкувати й викладання чужоземних мов. ... Англійську викладав Донат Федорович Сергієв, поліглот петербурзької лінгвістичної школи, ґрунтовно обізнаний чи не з усіма європейськими мовами романської й германської сімей. Вивченням французької мови керувала Марія Олександрівна Дейнеко, з дивовижною легкістю переходячи з рідної української на французьку, володіючи обома напрочуд добірно. Професором німецької мови став Ярослав Федорович Неврлі». Свого улюбленого наставника Г. Й. Майфет описав так: «Ярослав Федорович з'являвся на лекції... без портфеля і без книжок, записок, мавши все в голові, миттю орієнтуючись у будь-яких підручниках. Зрідка спиняючись біля катедри, він або сідав серед нас, або ж ходив поміж лавами, визволяючи студентів з тимчасових сумнівів: так тривала дружня праця, уміло керована досвідченим товаришем, чий незаперечливий авторитет базувався на широкій ерудиції, бездоганно-досконалому знанні мови. ... Відчувалося, що його академічні ресурси необмежені, і ділиться він з нами щиро, щедро віддаючи скарби свого добре натренованого мозку, чулого серця, одвертої душі. Як на екрані миготять примхливі образи фільму, так проходили перед нами герої Шіллерових драм у натхненній промові керівника, стинаючись поміж собою в напруженій борні пристрастей, відповідно до хронологічного розвою творчості автора: цитати здебільша наведено з пам'яті, виключно багаті та неодмінно свіжої. ... Та, захоплюючись красним письменством, наш керівник не спускав з власного пильного ока досвідченого педагога із систематичних навичок фонетики, морфології, синтакси, елементарно вже відомих нам із середньої школи».

На початок 30-х рр. XX ст. «іноземці» (В. І. Гуссова, Е. Я. Штеккер, О. І. Чуругіна) належали до кафедри мовознавства, якою керував Віктор Макарович Гуссов, відомий учений, автор «Підручника синтаксису російської мови (у сув'язі з морфологією) для середніх навчальних закладів» (1915), низки фундаментальних розвідок з історії західноєвропейської та російської літератур.

У складі цього підрозділу, незважаючи на лавину репресій і політичних переслідувань на словесному відділенні Полтавського ІНО, потвердили високий гатунок

викладання доц. Волинський І. А., викладачі: В. І. Гуссова, О.-А. І. Сичова, О. І. Чуругіна, Е. Я. Штеккер. Примітно, що від 1935 року в інституті, крім традиційних європейських, викладалася ще й мова есперанто (В. Х. Клименко).

У 1936 р. організовано кафедру російської та іноземної мов. Очолив підрозділ Михайло Власович Судейкін, кандидат філологічних наук, доцент, дослідник граматики та мови художніх творів. За три роки цю кафедру знову реорганізували, бо в 1939-му, набрала чинності урядова директива, згідно з якою у вищій школі в разі збільшувався обсяг дисципліни «Іноземна мова». Іншомовний вишкіл проходив від першого по випускний курс, було введено вступний іспит на всі педагогічні спеціальності та державний іспит з іноземної мови. Природно, що назріла потреба у створенні окремої кафедри.

Історія кафедри іноземних мов у статусі самостійного підрозділу інституту розпочалася 31 травня 1939 року. З легкої руки котрогось із тогочасних гострословів прижилася неформальна, дотепер загальноновживана назва: КІМ.

Адміністрація вишу не одразу визначилася з кандидатурою орудника: навесні керував сумісник – М. В. Судейкін, а з 01.09.1939 – Оттоліна-Адель Іванівна Сичова – ерудований педагог-поліглот. Вона народилася 1873 р. в м. Тула в родині ліфляндського громадянина німецького походження. Батьки перебралися до Харкова, де в 1897 році А. І. Сичова закінчила восьмикласну німецьку гімназію, після якої помандрувала до Німеччини вдосконалювати знання мов. Випускниця Вищих курсів іноземних мов (німецької, англійської, французької) при Марбурзькому університеті (м. Кассель, м. Гессен-Нассау, м. Марбург, Німеччина) 1900 року переїздить до Полтави у зв'язку із заміжжям. Від 1901 р. по 1920 р. вчителювала в жіночій гімназії В. Ашхарумової. Від 1904 по 1917 р. поєднувала посади вчителя й викладача-сумісника іноземних мов у Приватному комерційному семикласному училищі О. Байера. Протягом 1922–1932 рр. А. І. Сичова викладає німецьку й англійську мови в Полтавському індустріальному технікумі, від 1934 р. – на Вищих педагогічних курсах при Полтавському педагогічному інституті. За рік стає штатним викладачем цього вишу. У 1937/1938 н. р. вона стає на чолі секції іноземних мов кафедри російської та іноземної мов у Полтавському державному педагогічному інституті. За рік, у 1939-му, А. І. Сичова закінчує чотирирічну фонетичну школу Дослідного інституту Ленінградського університету та дворічні курси Московського державного інституту іноземних мов. Відчувши моральний остракізм у колективі (ставлення до етнічних німців на місцях у повоєнні роки визначалось партійною ідеологією та політичними репресіями сталінського періоду), 27 листопада 1940 р., Адель Іванівна пише заяву про звільнення з посади «задля користі справи». Окупацію 67-літній жінці довелося пережити в Полтаві, оскільки в той час доглядала за тяжкохворою родичкою. 29.10.1943 року звільнену відновили на посаді старшого викладача кафедри іноземних мов, однак національність і безпартійність у поєднанні із невиконанням розпорядження про евакуацію стали фатальними чинниками. Після арешту 12.02.1944 р. «ворог народу» А. І. Сичова, віддавши 40 років життя педагогічній ниві, сповна відчула на собі нещадну лють сталінщини до так званих *volksdeutsche* (етнічних німців): Особливою нарадою при НКВС СРСР 6.05.1944 р. за статтею 54-1 «а» КК УРСР засуджена до 5 років заслання у Новосибірську обл. Реабілітована як безвинна жертва політичних репресій 1989 р. (посмертно).

Разом з А. І. Сичовою професійним викладацьким авангардом довоєнного періоду виступили К. В. Волощук, В. Є. Чорбінська, О. І. Чуругіна, які відшліфували свої знання в Німеччині, Франції, Британії, і в подальшій діяльності намагались орієнтувалися на прогресивні методики мовної освіти. Раз у раз допомагав розв'язувати проблемні ситуації виховання і комунікації багатий досвід М. Р. Баканової, Л. П. Леонтовської, В. А. Ткаченко, Е. Я. Штеккер.

Навчальний процес в інституті відновився 1943 року. А. І. Сичову змінила на посту керівника Ольга Іванівна Чуругіна.

Потерпаючи від холоду і голоду, розрухи і хронічної втоми, нестачі підручників (на 244 студентів їх мали всього-навсього 13), викладачі О. К. Белікова, В. Ф. Вerezомська, К. В. Волощук, В. А. Ткаченко, Н. К. Цигунова з усмішкою заходили в нетоплені аудиторії, аби, привітавшись до обпалених війною першокурсників, будити їхню зацікавленість до іноземних мов. Майбутні вчителі студіювали військову термінологію, інтерпретували повідомлення радянського Інформбюро, читали й перекладали тексти, виконували граматичні вправи, готували політінформації іноземними мовами, відвідували засідання мовних гуртків.

Крім традиційних посадових обов'язків, О. І. Чуругіна з колегами регулярно читали лекції містянам, військовослужбовцям, колгоспникам Полтавського району.

Активна, відповідальна, безкомпромісна до «буржуазно-націоналістичного елементу» О. І. Чуругіна тримала управлінські важелі до 1962 р. Під її недремним оком в умовах ідеологічних утисків 50-х рр. викладачі В. П. Фесенко, А. М. Хабад, В. А. Ткаченко, Л. Д. Цвік, І. В. Бондаренко, В. П. Валуєв занурювалися в навчальну, наукову та виховну роботу, консультували вчителів області, в поті чола відновлювали знищену матеріальну базу, організовували науково-практичні конференції, вечори іноземної мови, заохочували студентів випускати стіннівки трьома мовами (німецькою, французькою, англійською). Кафедра всіляко допомагала школам: В. А. Ткаченко, Н. К. Цигунова, О. І. Чуругіна написали підручник для сьомого класу середньої школи, уклали збірку ідіоматичних і фразеологічних висловів. На початку 1950-х обладнали довгоочікуваний кабінет іноземних мов і ввели посаду лаборанта.

У той період, установивши тотальний контроль за вищою школою, «керівна і спрямовувальна сила», вимагала підпорядкувати навчальний процес сталінському вченню про мову. Ідеологічне втручання у зміст дисципліни призвело до засилля абсурдних форм аудиторної і самостійної роботи – заучування біографій вождів, переклад уривків із творів класиків марксизму-ленінізму, переказ пропагандистських газетних передовиць тощо. Пріоритетними темами визначалися, наприклад, такі: «Як К. Маркс, Ф. Енгельс і В. Ленін вивчали іноземні мови», «Як наш геніальний вождь писав свої шкільні твори», «Як дорогий товариш Й. В. Сталін вивчив іноземну мову» тощо. Дисципліна «Іноземна мова», як і всі інші, по суті, перетворювалася на інструмент маніпулятивного впливу на свідомість молоді.

Упродовж 60–70-х рр. КІМ заявив про себе науковими здобутками й новаторськими устремліннями завідувача, кандидата філологічних наук, доцента Вілена Вікторовича Белого, творчим стилем В. П. Андерш, І. Т. Бабича, Н. Д. Волкової, Т. Д. Ганич, М. О. Дейнеко, А. Ф. Дзюбенка, Р. І. Дмитренко, В. П. Валуєва, Я. Г. Вовка, В. М. Котельчук, В. М. Костенка, В. Х. Клименко, Г. М. Кудрявцевої, О. С. Кузнєцової, Т. Г. Линник, К. Ф. Халімонової, А. В. Хихлі, В. І. Шепелевої, інших. Примітно, що студенти вивчали дисципліну «Іноземна мова» з першого по останній курс, а випускники всіх факультетів складали державний іспит або захищали дипломні роботи англійською, німецькою, французькою мовами.

Поліпшилась і технічна оснащеність навчального процесу. 1963 р. на кафедрі створено фонокабінет, обладнаний 20 кабінетами з магнітофонами. Кафедра отримала засоби статичної проекції, звукозаписувальну й звуковідтворювальну апаратуру, кіно- та діапроеційний апарати. Викладачі почали широко застосовувати ТЗН у навчальному процесі, врізноманітнювати форми аудиторної та самостійної роботи.

Від 1962 року кафедру очолив Вілен Вікторович Белий (22.05.1925, м. Ленінград) – учений-лінгвіст, доктор філологічних наук (1984), професор (1986), поліглот, поет, завідувач кафедри іноземних мов Полтавського державного педагогічного інституту імені В. Г. Короленка (1962–1966 і 1968–1974).

Вілен Вікторович – постать, без перебільшення, унікальна: снайпер-герой Другої світової війни, автор монографії “Profiles of Rafinesko” (2003), понад 200 наукових статей із методології лінгвістики, дескриптивної лінгвістики, історії американської лінгвістичної думки та кількох збірок поезій.

Повернувшись із фронтового госпіталю після важкого поранення, що призвело до ампутації ноги (1946), працював слюсарем, майстром контролю на Київському заводі газової апаратури, навчавсь у вечірній школі. 1951 року закінчив екстерном факультет романо-германської філології Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка. Працював учителем англійської мови, асистентом, старшим викладачем у Київському сільськогосподарському інституті (1951–1957 рр.), завідувачем кафедри іноземних мов у Мордовському державному університеті (м. Саранськ, РФ) (1958–1962) й у Вінницькому політехнічному університеті (1974–1999).

1982 року захистив докторську дисертацію на тему «Філософські і методологічні основи американської дескриптивної лінгвістики» в Інституті Мовознавства АН СРСР.

Від 1962 р. по 1974 р. завідував кафедрою іноземних мов ПДП імені В. Г. Короленка. Поборник технологій навчання мови на комунікативній основі зніціював створення фонолабораторії, навчальних посібників і методичних рекомендацій для студентів.

Нині 93-літній професор мешкає в м. Арад (Ізраїль), куди виїхав із родиною 1999 р. Вільно володіє українською, англійською, івритом, російською, німецькою, французькою, болгарською, італійською, іспанською, шведською, латинською, іншими європейськими мовами, розмовляє японською, бере участь у міжнародних наукових форумах, працює над трьома монографіями, пише нові й нові вірші.

Учений планетарного рівня, В. В. Белий має орден Слави третього ступеня, інші бойові нагороди, диплом Американського Біографічного інституту, яким засвідчується обрання його Людиною 1998 року й нагородження Почесною Золотою Медаллю другого тисячоліття. Колишнього завідувача кафедри іноземних мов ПДП імені В. Г. Короленка визнано одним із 500 провідних учених ХХ сторіччя (2000).

«Голублю в пам’яті затишну Полтаву і тішуся, що в її педінституті мені поталанило стати на чолі кафедри одностумців, непересічних, креативних і самовідданих натхненників молоді. Я понад усе гордий із того, що трудивсь опліч з Іваном Бабичем, великим митцем слова, людиною честі...», – пригадував Вілен Вікторович.

Колегою і соратником В. В. Белого був Іван Трохимович Баби́ч (02.07.1929, м. Осер, Франція – 04.06.1993, м. Полтава) – філолог, педагог, перекладач, член Спілки письменників СРСР, член Спілки письменників України, поліглот. Він народився в сім’ї заробітчан українського походження. Батько, Трохим Іванович Баби́ч, походив із родини сільського священика. 1924 року голод і скрута приневолили його помандрувати з Рівненщини до Німеччини, звідки потрапив до Парижа. Узяв шлюб (1928) із громадянкою Франції Марією Федорівною Бублінською-Лежє. Їхній первісток Жан відмінно закінчив приватну початкову школу в Парижі, музичну школу, коледж у містечку Жуаньї, склав екстерном іспити на ступінь бакалавра природничих наук в Університеті Бургундії (м. Діжон). Влітку 1947 р., аби вберегти двох синів від участі в алжирській війні, батьки повернулися в Україну й оселилися в м. Карлівка Полтавської області.

Юнак розпочав трудову діяльність учнем токаря Жовтневого цукрозаводу (1947), електриком (1948) на Карлівському цукрозаводі, завзято навчавсь у вечірній школі, мріючи про гуманітарну вищу освіту. Закінчив із відзнакою Харківський педагогічний інститут іноземних мов імені Н. К. Крупської (1960), Вищі педагогічні курси з підготовки викладачів іноземних мов при Московському державному педагогічному університеті імені В. І. Леніна (1964). Викладав німецьку мову в школах с. Сенчі та с. Ждани Карлівського району (1953–1953), у Карлівській середній школі № 3 (1953–1962). Від 1964 р. до 1989 р. працював старшим викладачем кафедри іноземних мов Полтавського

державного педагогічного інституту імені В. Г. Короленка, в. о. завідувача цієї кафедри (1966–1968). Досліджував проблеми теорії перекладу, мови і стилю художніх творів, методики викладання французької мови у вищій школі. Вів просвітницьку роботу, співпрацював із Державним спеціалізованим видавництвом художньої літератури «Дніпро», часописом «Усесвіт», був провідним перекладачем об'єднання «Зовнішторгвидав». Крім рідної французької, володів сімома європейськими мовами.

Іван Трохимович переклав французькою твори відомих українських письменників Р. Братуня, Я. Галана, Є. Гуцала, О. Вишні, І. Вільде, Н. Забіли, П. Загребельного, В. Земляка, Ю. Дольд-Михайлика, А. Головка, О. Гончара, Г. Квітки-Основ'яненка, М. Стельмаха, І. Франка, М. Ірчана, І. Микитенка, Ю. Мушкетика, П. Панча, О. Слісаренка, Ю. Смолича, Б. Сушинського, Ю. Щербака й інших українських письменників. «Він відкривав Україну світові», – так оцінив його літературну спадщину крайовий поет В. С. Мирний.

Переклади І. Т. Бабича увійшли до франкомовної Антології української літератури від XI до XX століть (“Anthologie de la littérature ukrainienne du XI au XX siècle”), що 2004 року за сприяння ЮНЕСКО побачила світ у Парижі й Києві.

Подвижницька праця Івана Трохимовича в літературній і педагогічній сферах – узірець високої любові до французької й української мов, а його перекладацький доробок – значущий внесок у скарбницю української школи художнього перекладу.

Добру славу залишив по собі завідувач кафедри іноземних мов від 1974 до 1978 рр., старший викладач Анатолій Федорович Дзюбенко. Ті, хто його знали, тепло згадують справжнього педагога-гуманіста, життєрадісного, завжди чемного і привітного заступника декана філологічного факультету.

Сумлінно й неухильно вберігав репутацію колективу чільник кафедри іноземних мов від 1979 до 1994 р. Степан Іванович Алексеєнко, кандидат філологічних наук, доцент, випускник Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка (1964), Київського державного педагогічного інституту іноземних мов (1969), дослідник проблеми освоєння іноземних слів у східнослов'янських мовах, автор публікацій в обласних газетах, нестямно залюблений у край свого дитинства – Чернігівщину.

У зазначений період чимало викладачів дістали можливість пройти стажування в зарубіжних вишах Великобританії, Німеччини, Франції, США, вдосконалити знання на дворічних Вищих педагогічних курсах іноземних мов у Києві. Кафедра поповнилася когортою енергійних, ініціативних дослідників: Л. Б. Алефіренко, Н. Г. Вишня, Л. В. Данилюк, В. В. Кононенко, С. Д. Щербина захистили кандидатські дисертації, здобули звання доцентів. Їхні наукові звершення стали тією висхідною основою, що надалі забезпечила колективний поступ.

Пам'ятною історичною датою слушно вважати 1983-й – рік, коли інститут розпочав підготовку майбутніх учителів іноземних мов (англійської, а згодом і німецької). Піонерами викладання англійської як мови майбутнього фаху стали наставники-ентузіасти, поборники педагогіки співробітництва, блискучі науковці Л. Б. Алефіренко і Л. В. Данилюк.

Група іноземного відділення Р-17 (куратор Л. Б. Алефіренко) за результатами першої ж сесії 1983 р. визнана кращою в інституті й не поступалася високим званням упродовж чотирьох років. Майже всі студентки були членами КІДу – клубу інтернаціональної дружби, яким керувала Л. В. Данилюк, брали участь у художній самодіяльності, міжнародних студентських наукових конференціях, організовували виховні заходи англійською. Випускниці 1988 р. Лариса Король та Лідія Черчата розпочали свою трудову діяльність викладачами інституту.

Згодом до роботи на іноземному відділенні долучились інші колеги з високим рівнем підготовки, працелюбності й організованості – доценти Кононенко В. В., Щербина

С. Д.; старші викладачі В. М. Котельчук, Н. О. Шахова, І. Г. Губіна, Т. М. Щевлюкова, О. Г. Данилюк.

Студентів нефілологічних спеціальностей полонила краса педагогічної дії В. П. Андерш, І. Т. Бабича, Д. Г. Білоконя, Н. Д. Волкової, Н. Г. Вишні, В. І. Герасимчук, Р. В. Глущенко, А. Ф. Дзюбенка, Р. І. Дмитренко, В. М. Костенка, Г. М. Кудрявцевої, В. О. Лапочки, І. І. Перець, А. І. Щербаня.

Із метою активізації пізнавальної діяльності студентів практикували спецкурси і спецсемінари, для проведення яких часто залучали відомих учених з інших вишів. Приміром, студентів зачарувала енциклопедійністю знань та рівнем володіння англійською мовою професор О. П. Воробйова, відомий фахівець у галузі германістики, загального мовознавства, когнітивних студій художнього тексту. Кафедра виступила організатором низки факультативів для студентів нефілологічних спеціальностей.

Дійову допомогу майбутнім учителям у поглибленні знань, розширенні світогляду, набуття необхідних навичок надавав факультет громадських професій, створений 1968 р. Деканом цього факультету була ст. викл. Волкова Н. Д. Спершу ФГП мав 5 відділень, а в середині 80-х – 11. Під керівництвом інтелігентної та врівноваженої Ніни Дмитрівни студенти оволодівали професіями лекторів, керівників художньої самодіяльності, інструкторів фізичної культури тощо. Протягом 1969–1988 рр. факультет громадських професій закінчили 9223 випускники інституту.

Багато років вірою і правдою служили рідній кафедрі старші лаборанти В. А. Тимчук і М. І. Прядун. Валентина Андріанівна вирізнялася невдаваним пієтетом до кафедральної бібліотеки, котра налічувала кілька тисяч іншомовних художніх творів, словників, довідників, посібників, науково-методичних часописів.

У 1995 естафету попередніх управлінців прийняла доц. Вишня Н. Г., обіймаючи посаду завідувача кафедри іноземних мов до реорганізації підрозділу в 2010 р. і п'ять наступних років.

Штатні можливості КІМу сягнули апогею. Різновіковий колектив, який складали доценти: С. І. Алексєєнко, Л. Б. Алефіренко, Ю. В. Бардакова, Л. В. Данилюк, О. Г. Данилюк, В. В. Кононенко, С. Д. Щербина; старші викладачі: Л. В. Глобіна, Н. О. Грінченко, В. М. Дузенко, Л. Л. Король, О. В. Клінковська, І. С. Клотц, Т. І. Коновалова, В. Г. Костенко, Н. Г. Кравцова, Н. А. Кришталь, М. С. Купар, В. О. Лапочка, Я. С. Маркович, К. І. Мізін, В. М. Назаренко, І. В. Смуглій, Г. С. Сосой, І. М. Тимінська, Н. В. Цехановська, Л. М. Черчата; викладачі В. М. Артюх, Є. Є. Гончарова, Ю. В. Малярєнко, Л. К. Кирилюк, О. О. Сіденко, Л. В. Станіславська, О. Ф. Піскова, Г. М. Петренко, В. І. Пушкар, Т. Л. Романенко, О. М. Таран, С. І. Терехова, Т. П. Тягун, В. О. Черненко, Т. В. Чеснакова, О. М. Шевченко, М. О. Шиловська, Л. О. Шумська, В. О. Яблунівська й інші, впевнено тримав руку на пульсі новітніх методик і технологій іншомовної освіти, викладаючи академічно потужний практичний курс іноземної мови на всіх факультетах університету, низку теоретичних дисциплін для спеціальності «Інформатика та англійська мова і зарубіжна література». Відповідально виконували свої професійні обов'язки старші лаборанти Прядун М. І., Шевченко О. М., Цюрюпа Н. Г.

Поміж вагомих здобутків тієї доби вирізняємо успішні захисти кандидатських дисертацій (Л. Л. Король, 2007 р., Н. В. Петрушова, 2009 р., О. М. Шевченко, 2011 р.); членство доц. Вишні Н. Г. у науковій групі “Fraseologia y Paremiologia Universidad Complutense de Madrid”, участь у міжнародній програмі «Європейський пареміологічний мінімум. Іспанський пареміологічний мінімум» (2005–2008 рр.), підготовку низки вагомих наукових публікацій у вітчизняних та зарубіжних виданнях, укладання навчальних посібників для студентів денної і заочної форм навчання тощо. На кафедрі започаткували щорічні студентські читання «Кроки в науку», відкрили кімнату-музей

І. Т. Бабича, у 2001–2007 рр. видавали науково-інформаційний часопис «Євробюлетень» (ISBN 172799-86), збірку наукових праць «Іноземні мови у вищих навчальних закладах».

Мовознавче крило кафедри загального і слов'янського мовознавства та іноземних мов не один десяток років забезпечувало високий рівень підготовки вчителів-мовників, які нині викладають в Україні, Казахстані, Узбекистані, Росії, Болгарії, Німеччині, Польщі, Словаччині, Чехії, Сербії.

Навчання в Учителівському інституті, як відомо, велося російською. Гуманітарний складник програми забезпечували: Закон Божий, російська мова, церковнослов'янське читання, загальна і російська історія, педагогіка (зміст дисципліни інтегрував загальнотеоретичні відомості, філософію, історію педагогіки, психологію, логіку), каліграфію, малювання, співи. Одним із восьми педагогів, що працювали в інституті, був викладач російської мови Ф. К. Лисогорський. Цю ж дисципліну викладав і О. К. Волнін – перший директор Учителівського інституту.

Філологічний хист директора виявлявся не тільки у викладанні російської мови й інтегрованого курсу педагогіки, а й у заохочуванні майбутніх учителів до читання й аналізу першотворів, до вивчення іноземних мов, а здібності організатора, прогресивні методичні погляди – у прагненні поліпшити навчальний процес: урочну систему замінено лекційною з елементами усного контролю, розлогі письмові роботи, виконання яких потребувало аналізу наукових джерел і проникливого осмислення проблеми, визнано дійовим засобом формування когнітивних умінь, уведено регулярний заліковий контроль знань із кожної вивченої теми тощо. З ініціативи О. К. Волніна до програми вступних іспитів увійшли диктант з російської та твір-роздум.

Викладач В. Н. Тарасов пригадував: «Випробування починалися диктантом (такого змісту й обсягу, щоб можна було сповна визначити рівень грамотності). Дві-три помилки в диктанті хоча і не позбавляли права тримати подальші випробування, але вже значно знижували можливість вступу. Після диктанту був екзамен-твір (зазвичай на розмірковування). Незадовільна оцінка з твору зачиняла перед вступником двері до інституту. В результаті письмових випробувань з російської мови відсівалося 40–50% вступників».

Підтвердженням ефективності навчання мови в закладі слугує, зокрема, характеристика, видана педагогічною радою інституту випускникові А. С. Макаренку: «Макаренко Антон Семенович – видатний вихованець за своїми здібностями, знаннями, розвитком і працьовитістю. Особливе зацікавлення виявив до педагогіки та гуманітарних наук, багато читав і виконав прекрасні твори. Буде дуже обдарованим викладачем усіх предметів курсу вищих початкових училищ, особливо історії та російської мови».

У 20-х рр. ХХ ст. в Інституті народної освіти діяли кафедри порівняльного мовознавства та класичної філології. Серед викладачів того часу – професор Ріттер П. Г. (кафедра порівняльного мовознавства), професор Прийма І. С., викладач Франко Т. І. (кафедра класичної філології). Обидва – високоосвічені представники дореволюційної інтелігенції, носії академізму, шляхетної поведінки, педагогічного досвіду. Самовіддані трударі на ниві словесності, вони науково утвердилися в лінгвістичному світі, прищеплювали студентам любов до книги, до мови як непроминальної культурної цінності, вели широку громадську роботу.

Часом словесники опинялися в епіцентрі помилкових ідей, приміром, бригадно-лабораторного методу. Створені за його канонами «філологічні бригади» виявилися безпорадними в розв'язанні завдань самостійного групового навчання, тому трудовий колектив схвально зустрів постанову 1932 р. «Про навчальні програми і режим у вищій школі й технікумах», що повернула індивідуальний облік знань. Обсяг лекцій зріс до 40–50% часу, відведеного на вивчення дисципліни, семінари і конференції становили близько 20%, решта – самонавчання.

Важливою ланкою підготовки вчителя-філолога вважалася педагогічна практика. Студенти першого й другого курсів проходили її в дитячих будинках або в молодших класах школи, знайомились із життям і читацькими зацікавленнями малюків. Третьюкурсники пізнавали специфіку роботи із старшокласниками, звітувалися про виконання запланованих завдань. Від 1925 р. філологи-практиканти почали давати й аналізувати уроки.

Точну дату заснування кафедри російської мови встановити не вдалося. Відомо, що на початку 1929/30 н. р. в Полтавському ІНО була кафедра мовознавства, яка забезпечувала підготовку студентів історико-філологічного відділення. У тридцяті роки російську викладав професор Б. Д. Рабинович, про якого з вдячністю згадував В. О. Сухомлинський.

Академічні обов'язки тогочасних професорів та доцентів полягали в читанні лекцій. Штатних асистентів кафедрам бракувало, тому кращі студенти, починаючи з другого курсу, призначалися на посади позаштатних асистентів (із навантаженням від 140 до 360 годин на рік) і вели практичні заняття. Примітно, що традиційні заліки скасували на користь сумнівної моделі обліку академічної успішності. За результатами вивчення тієї чи тієї теми викладачі робили відмітку «зараховано» / «не зараховано», тому диференціювати рівень знань було неможливо. Згодом, відповідно до Наказу від 12.05.1932 р., почали ставити «добре», «цілком задовільно», «задовільно», «незадовільно».

Кафедра мовознавства розбудовувала матеріально-технічну базу: відремонтували й обладнали навчальний кабінет, одержали необхідне приладдя, літературу.

1933 р. відбулася важлива реорганізація – Полтавський інститут соціального виховання став педагогічним закладом із чотирирічним терміном навчання, а філологічний та історичний факультети – окремими підрозділами вишу.

Не забракло й інших нововведень. Навчальний процес розпочинався 1 вересня, а не 1 жовтня. Урядова постанова ввирмувала підсумковий контроль знань, запровадивши двічі на рік – наприкінці осіннього і весняного семестрів – залікові сесії. Випускників зобов'язано готувати дипломні роботи. Відповідно до постанови Наркомату Освіти УСРР від 20.09.1932, у 1933 р. дипломи про вищу освіту містили інформацію про кваліфікацію студента, про результати складених іспитів із теоретичних курсів, про виробничі практики, а також тему захищеної дипломної роботи.

Тим часом на філологічних кафедрах факультету проходила «зміна педагогічної варті». Репресії, переслідування, голод і недуги з року в рік скорочували кількість викладачів старої генерації – поважаних інтелектуалів і мудрих навчителів. Вакансії заповнювали здібною молоддю. Серед високих професіоналів, живих енциклопедій передвоєнного часу відзначали завідувача кафедри загального мовознавства В. М. Гуссова. Його насичені фактами лекції зачаровували дотепністю, змістовністю, розкутою атмосферою. Примітно, що під крилом кафедри В. М. Гуссова працювали й викладачі іноземних мов.

Наказом Наркома Освіти УСРР від 26.05.1936 року № 341 в педагогічних інститутах уведено письмові державні іспити. Багатьох студентів вишу не допускали до екзаменаційних випробувань саме через незадовільно написані диктанти з української та / або російської мов, отож їм на допомогу прийшли кафедри філфаку. У професійній значущості філологічних знань і вмінь переконалися всі.

Того ж року педінститут відкрив консультативні пункти заочного відділу: Полтавський, Красноградський, Кременчуцький, Лубенський. Викладачі-філологи виїздили для роботи із студентами й водночас допомагали вчителям місцевих шкіл методично, а ті щедро ділилися своїм досвідом, збагачували колег цікавими ідеями.

Восьмого серпня 1944 р. відбувся перший повоєнний випуск учителів української мови та літератури і російської мови та літератури. Випускників мовно-літературного факультету педінституту – 18, мовно-літературного факультету вчительського інституту – 68. У повоєнному 1945–1946 рр. кафедру мовознавства очолював І. П. Ковальський.

Із середини 1950-х до кінця 1960-х років підготовка фахівців на факультеті здійснювалась за такими спеціальностями, як «російська мова, література та історія», «російська мова, література, музика і співи», але вже із середини 1960-х років набір студентів знову проводиться за моноспеціальностями. Пізніше діапазон спеціальностей розширюється й збагачується: вчитель російської мови і світової літератури; учитель російської мови, світової літератури і практичний психолог в системі народної освіти; вчитель російської мови й літератури та іноземної мови, англійська, російська мови і зарубіжна література.

Від 1966 року на російському відділенні філологічного факультету навчалися студенти з Узбекистану, а від 1971 – із Казахстану. До початку 80-х у стінах вишу було підготовлено 280 учителів для цих союзних республік.

Протягом другої половини ХХ століття кафедрою керували яскраві особистості. Володимир Якимович Савельєв (25.07.1908, м. Скопін Рязанської губернії – 26.05.1968, м. Полтава) – учений-мовознавець, кандидат філологічних наук, глибокий науковець, фахівець з історичного синтаксису, палеославістики, лінгвопоетики, поет, поліглот.

Він походить із родини службовця. 1932 р. закінчив факультет мови і літератури І-го Московського педагогічного інституту, де протягом 1932–1933 рр. викладав російську літературу. З 1939 р. в Полтавському педагогічному інституті. Від 1939 р. по 1941 р. викладач, від 1945 р. по 1967 р. завідувач кафедри російської мови. Володів російською, українською, чеською, болгарською, німецькою мовами. Мав глибокі знання зі світової літератури. Написав низку статей, присвячених творчості В. В. Короленка, М. В. Гоголя.

За свідчення доньки вченого, Л. В. Савельєвої, її батько товаришував із поетом В. В. Маяковським.

Дмитро Іванович Ганич (13.10.1919, с. Татаринівка Сквирського р-ну Київської обл. – 29.03.1981, м. Полтава) – видатний учений-мовознавець, лексикограф, кандидат філологічних наук (1953), доцент (1961), завідувач кафедри російської мови Полтавського державного педагогічного інституту імені В. Г. Короленка (1968–1979).

Походить із родини селянина-середняка. Закінчив філологічний факультет Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка (1941). У червні-липні 1945 р. – курсант Харківської інтендантської академії, закінчивши яку, служив начальником фінансової частини Південно-Західних Першого, Другого і Третього Українських фронтів на території Австрії, Угорщини, Румунії, Чехословаччини.

Після Другої світової війни розпочав педагогічну діяльність: старший викладач Черкаського державного педагогічного інституту (1945–1947), старший викладач, а згодом завідувач кафедри російської мови Мелітопольського державного педагогічного інституту (1947–1955).

У 1953 році захистив кандидатську дисертацію на тему: «Модальні функції ввідних слів у сучасній російській мові» та продовжив викладацьку кар'єру: доцент кафедри російської мови Запорізького державного педагогічного інституту (1955–1963), завідувач кафедри російської мови Київського державного педагогічного інституту імені М. Горького (1963–1964), проректор з навчальної і наукової роботи (1964–1965), доцент кафедри російської мови (1965–1966) Запорізького державного педагогічного інституту, доцент кафедри російської мови Житомирського державного педагогічного інституту імені Івана Франка (1966–1968), завідувач кафедри російської мови (1968–1979) Полтавського державного педагогічного інституту імені В. Г. Короленка.

1958 року вийшли «Збірник диктантів для середньої школи» (Д. І. Ганич, І. С. Олійник), «Збірник диктантів з української мови», «Збірник диктантів з української мови для 5–8 класів» (Д. І. Ганич, Н. П. Москальова, І. С. Олійник), що витримав три видання. На замовлення Міністерства освіти УРСР учений розробив програму з російської мови для студентів педагогічних вишів (спеціальність «Українська мова і

література»). За спогадами М. В. Нікончука, доцент Ганич аргументував методичну концепцію, відповідно до якої навчальний курс російської мови належало вибудовувати в узаємозв'язку з іншими лінгвістичними дисциплінами, передовсім з українською мовою.

У полтавський період життєдіяльності Дмитро Іванович написав розділи «Словотвір» та «Морфологія» популярного навчального посібника з російської мови для студентів педагогічних вишів (1978, співавтори: М. Я. Брицин, В. І. Кононенко), десятки наукових статей, у яких розкрив питання дериватології, граматики, словотвору, лексикографії. Інша важлива грань мовознавчого хисту вченого – словникарство. Стали бестселерами, витримавши кілька видань, укладені у співавторстві з І. С. Олійником «Російсько-український словник», «Російсько-український і українсько-російський словник», «Словник лінгвістичних термінів». Лексикографічні праці мали схвальну оцінку в широких мовознавчих колах, полюбилися молоді.

1977 р. вчена рада ПДП імені В. Г. Короленка звернулася до Вищої атестаційної комісії СРСР із клопотанням про присудження Д. І. Ганичу вченого звання професора, яке московські чиновники від науки відхилили. Однак для тисяч студентів і колег Дмитро Іванович – учений-світоч, народний професор, чиє ім'я назавжди вписано в аннали лінгвістичної науки.

На пошану незабутньої постаті Д. І. Ганича з 1993 р. в Полтавському педагогічному проводилися щорічні «Ганичівські наукові читання».

У 70-х – 90-х рр. кафедру вели за собою Володимир Олександрович Горпинич (1978–1982) – відомий учений-мовознавець, доктор філологічних наук, професор дослідник проблем словотвору, топонімії та антропонімії; Микола Федорович Алефіренко (1986–1991) – доктор педагогічних наук, професор, видатний фразеолог і лінгвокультуролог, Лариса Леонідівна Безобразова (1982–1986, 1991–1999) – кандидат філологічних наук, доцент, талановитий морфолог і лінгвистиліст.

У різні роки на кафедрі працювали обдаровані вчені, нині відомі в Україні та за її межами професори: Н. А. Борисенко, Н. Ф. Баландіна, З. О. Валюх, В. О. Горпинич, О. А. Колесников, А. А. Лучик, В. В. Лучик, М. М. Нестеров, М. В. Скаб, М. С. Скаб, І. І. Чумак-Жунь; доценти: С. І. Алексєєнко, Н. А. Вакуленко, М. П. Волочай, О. О. Григор'єва, К. В. Дегтярьова, В. М. Єрмак, Г. М. Козуб, Л. М. Корнєва, Л. В. Колесникова, Н. В. Котух, С. О. Лебеденко, Г. Т. Линник, А. В. Оголевець, Л. О. Сологуб, І. М. Сіднін, Н. І. Тарасова, М. В. Тимінський, кожен із яких зробив дослідницький унесок у розвиток вітчизняної філологічної науки. Сумлінною працею торували стежки до студентських сердець старші викладачі: М. І. Бойко, В. М. Будущева, Г. З. Ібраєва, А. І. Каган, Л. І. Карагоднікова, М. В. Нецадіна, Г. Г. Сидорова; асистенти: І. Л. Гриценко, О. В. Федоренко, І. В. Стельмах, І. І. Кокова й інші.

Якнайгрунтовніше на кафедрі російської мови досліджувалися такі царини, як фразеологія (проф. Алефіренко М. Ф., доц. Корнєва Л. М., доц. Волочай М. П.), словотвір (проф. Горпинич В. О. проф. Валюх З. О., доц. Єрмак В. М.), лінгвістичний аналіз тексту (доц. Безобразова Л. Л., доц. Оголевець А. В.), ономастика (доц. Лебеденко С. О.), українсько-російська мовна інтерференція (доц. Борисенко Н. А.), методика викладання російської мови в навчальних закладах України (доц. Сіднін І. М.), що зреалізувалися не лише на сторінках викладацьких наукових досліджень, а й в рясних інтелектуальних ужинах студентської науки, перемогах у конкурсах, олімпіадах тощо.

Невтомні кафедрали провели низку всеукраїнських та міжнародних конференцій, науково вшановували видатних колег (Ганичевські читання, Савельєвські дні тощо), зробили свій підрозділ визнаним центром громадського життя, численних освітньо-культурних проєктів і виховних заходів.

Сьогодні тисячі учителів-словесників завдячують дипломами про вищу філологічну освіту інтелектові й майстерності своїх викладачів, які донесли до них сутність місії

педагога, прищепили високі зразки інтелігентної поведінки, поваги до розмаїття культурних цінностей.

В діалозі з історією, насиченою то звияжною працею, славою відкриттів і корисних справ, то полиною гіркотою кривд, негараздів, знівечених можливостей, кристалізується віра в педагогіку Добротворення, що навіть у найтемніших пластах минулого розвиднялася світлими образами правди.

Як, за влучним висловом Великого Каменяра, учителем школа стоїть, так і кафедра вищого закладу освіти стоїть викладачем. Тому нетлінний скарб кафедри загального і слов'янського мовознавства та іноземних мов – це її науково-педагогічний потенціал, який уособлює плеяда окрилених любов'ю до професії особистостей: кандидат педагогічних наук, доцент Король Лариса Леонідівна (завідувач кафедри від 2015 р.), кандидат філологічних наук, доцент Корнева Людмила Михайлівна, кандидат філологічних наук, доцент Петрушова Наталія Вікторівна, кандидат педагогічних наук, доцент Черчата Лідія Михайлівна, кандидат філологічних наук, викладач Мокляк Оксана Іванівна, викладач, старший лаборант (за сумісництвом) Халявка Лідія Валеріївна. Знаменно, що всі – наділені досвідом і початківці – випускниці філологічного факультету (нині – факультет філології та журналістики) Полтавського педагогічного.

Високоосвіченим фахівцям притаманне бажання розвиватися й удосконалюватися: до когорти кандидатів наук влились ініціативні, творчі колеги: Л. М. Черчата (2013 р. захистила дисертацію на тему «Організація самостійної роботи студентів гуманітарних факультетів вищих педагогічних закладів в умовах застосування інформаційних технологій навчання»); О. І. Мокляк (2016 р. захистила дисертаційне дослідження «Лінгвопрагматичні характеристики українських афектонімів»), отримали атестати доцентів Л. Л. Король (2012 р.), Н. В. Петрушова (2014 р.), Л. М. Черчата (2014 р.), успішно завершила навчання в магістратурі викладач Халявка Л. В. (2018 р.).

Науково-педагогічний склад підвищує кваліфікацію у провідних вишах України. Своєю чергою, кафедра – платформа для вивчення досвіду та підвищення кваліфікації колег із закладів вищої освіти Полтави й інших освітніх інституцій регіону.

Наробки науковців – це кількості публікацій, з-поміж яких навчальні посібники і словники: “Laugh or Tears for Your Ticket Price” (Л. Л. Король, 2008); «Практикум із використання сучасних інформаційних технологій в організації самостійної роботи студентів гуманітарних факультетів вищих педагогічних закладів» (Л. М. Черчата), 2010; «Слово про Івана Трохимовича Бабича» (Л. Л. Король, Н. А. Кришталь, Л. М. Черчата, 2010); “Management in Education: українсько-англо-іспанський словник” (Н. Г. Вишня, Л. Л. Король, Н. В. Петрушова, 2011) та ін.; збірники наукових праць, укладені за результатами проведення щорічних студентських читань “Passus in Scienciam”, навчальні програми дисциплін, методичні вказівки, наукові статті, тези доповідей та ін.

Доценти Король Л. Л., Корнева Л. М., Петрушова Н. В., Черчата Л. М. працюють в оргкомітетах і журі Всеукраїнських студентських та учнівських олімпіад, міського й обласного етапів конкурсу «Учитель року», конкурсу-захисту учнівських наукових робіт учнів-членів Малої Академії наук України, виступають опонентами кандидатських дисертацій, рецензентами наукових та методичних видань, членами груп експертів електронних версій проектів підручників для учнів загальноосвітніх навчальних закладів.

За досягнення у науковій, методичній та виховній роботі викладачі кафедри нагороджені грамотами і подяками Полтавської облдержадміністрації, Полтавської міської ради, Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, факультету філології та журналістики.

На кафедрі розроблено й успішно впроваджено інноваційну методику проведення інтерактивного семінару для учнів «Актуальні проблеми мовознавства» (автор доц. Корнева Л. М.), який ставить за мету поглиблене вивчення окремих науково-

практичних проблем сучасного мовознавства учнями старших класів. Лекційний виклад вдало поєднується з активною пошуковою та дослідницькою діяльністю школярів, а саме: виконання веб-квестів, генерування ідей, технології спільного та власного досвіду, дискусії, проблемні завдання тощо. Старшокласники виступають у ролі доповідачів та опонентів, набувають умінь і навичок розв'язання тих чи тих інтелектуальних проблем, відстоювання своїх поглядів. Результатом навчання є написання науково-дослідницьких робіт, поданих до участі в конкурсі-захисті, що проводиться Малою академією наук України. Методика пройшла апробацію в Полтавській гімназії № 13, де впродовж чотирьох років проводиться інтерактивний семінар, учасники якого ставали призерами II і III етапів Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук учнівської молоді.

2015 року при кафедрі започатковано міжнародний волонтерський проект «Разом!», який об'єднав викладачів, колишніх випускників і їхніх вихованців, студентів університету з громадськими діячами української діаспори США і Канади (В. Кунько, З. Гайдучок, М. Федорів) у справі допомоги захисникам України.

Учасники проекту відправили на передову та до госпіталів східного регіону десятки посилок із медикаментами, медичними приладами, дитячими малюнками, ласощами. У 2017 р. кафедра отримала Подяку від командування військової частини А0206.

Нині колектив утілює в життя накреслені плани та креативні ідеї, що збагачують діяльність факультету філології та журналістики новими здобутками.

Кафедра загального і слов'янського мовознавства та іноземних мов як структурний підрозділ Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка проводить освітню (навчальну, методичну, наукову, виховну, громадську, організаційну) діяльність, пов'язану з вивченням іноземної мови (англійської, німецької) і мовознавчих дисциплін.

Пріоритетним напрямом є навчальна робота. На цьому важливому терені забезпечуємо викладання нормативних і вибіркового дисциплін для майбутніх бакалаврів і магістрів історичного, природничого, фізико-математичного, факультетів технологій і дизайну, фізичного виховання, філології та журналістики, а саме: «Іноземна мова» (англійська, німецька); «Іноземна мова у професійній діяльності» (англійська, німецька); «Іншомовний академічний дискурс»; «Туристичне країнознавство»; «Українська мова (за професійним спрямуванням)»; «Вступ до мовознавства»; «Загальне мовознавство»; «Теорія мови»; «Історія лінгвістичних учень», а також для здобувачів наукового ступеня «доктор філософії» («Іноземна мова у науковій діяльності» (німецька)).

Основне спрямування діяльності кафедри – практичне. Укладені викладачами робочі програми з дисциплін зорієнтовані на забезпечення якості освітнього процесу відповідно до стандартів вищої освіти, нормативних документів з організації освітнього процесу і ґрунтуються на Рекомендаціях Комітету Ради Європи з питань освіти щодо формування іншомовної комунікативної компетентності, на комунікативному підході, сучасних стратегіях навчання мови.

Раз у раз оновлюються навчально-методичні комплекси нормативних і вибіркового дисциплін – засіб формування професійно орієнтованої мовної особистості майбутнього фахівця, готового до міжкультурної комунікації та постійного саморозвитку. Задля цього викладацький колектив розробляє й творчо вдосконалює методичне супроводження освітнього процесу, інструментарій контролю навчальних досягнень студентів, завдання самостійної роботи студентів.

Доценти Король Л. Л., Корнєва Л. М., Петрушова Н. В., Черчата Л. М. беруть участь у роботі Екзаменаційних комісій з атестації здобувачів вищої освіти.

Підвищенню професійного рівня викладачів слугують не лише впроваджені сучасні методи навчання, обмін досвідом, узаємодіювання й обговорення відкритих занять, методичні тренінги тощо, а й чітка робота кафедральних методичних семінарів.

У коло наукових зацікавлень уходять проблеми формування комунікативної компетенції майбутнього фахівця, ономастики, гендерної лінгвістики, стилістики, концептології, міжкультурної комунікації, лінгвокраїнознавства, організації самостійної роботи студентів з іноземної мови, методики викладання гуманітарних дисциплін, педагогіки, розвитку сучасного літературного процесу тощо.

Результати наукових розвідок опубліковано у фахових та внесених до наукометричних баз виданнях України і зарубіжжя (Австрія, Білорусь, Словаччина, Пакистан, Польща, Чехія, Швеція), збірках наукових праць, матеріалах конференцій тощо. Виголошено сотні наукових доповідей на міжнародних, всеукраїнських і регіональних наукових зібраннях, на засіданнях кафедральних наукових семінарів.

Від січня 2017 р. на кафедрі досліджується державна наукова тема: «Життєвий і творчий шлях педагога і перекладача Івана Трохимовича Бабича» (Державний реєстраційний номер 0117 U 003224), яка ставить за мету створення повної біографії митця літературного перекладу, висвітлення творчої явленості І. Т. Бабича в українському й іншомовному культурному просторі (керівник доц. Король Л. Л.).

Триває науковий пошук у руслі теми «Дослідження мовних одиниць в антропоцентричній парадигмі» (керівник доц. Корнєва Л. М.), в межах якої заплановано виявити закономірності лінгвосеміотичного засвоєння людиною навколишнього матеріального світу та інформаційного простору, стратегічної побудови комунікації для реалізації людських потреб.

Створення умов для розвитку й реалізації наукових можливостей студентів – предмет нашої постійної уваги. Від 2005 р. проводяться студентські наукові читання “*Passus in Scienciam*”, науково-практична конференція студентів і магістрантів «Сучасні тенденції розвитку лінгвістики й літературознавства» (2010–2015), засідання Круглого столу до Дня слов'янської писемності та культури. Видано друком 14 збірників студентських наукових праць. Під керівництвом викладачів кафедри підготовлено понад 200 студентських публікацій, виголошено десятки доповідей на конференціях та засіданнях гуртків.

Кафедра загального і слов'янського мовознавства та іноземних мов діяльно співпрацює із загальноосвітніми школами Полтави, Кременчука, Горішніх Плавнів, районних центрів Полтавщини у справі надання методичних консультацій, проведення профорієнтаційних заходів тощо.

Викладачі активні й відповідальні в організаційній роботі факультету філології та журналістики: доц. Король Л. Л. виконувала обов'язки заступника декана з наукової роботи (2010–2015), доц. Черчата Л. М. – заступника декана з практик (2015–2018). Доц. Король Л. Л., доц. Черчата Л. М. уходять до групи, яка координує розроблення англomовних версій додатків до дипломів про вищу освіту європейського зразка. Доценти Король Л. Л., Корнєва Л. М., Петрушова Н. В., Черчата Л. М. – члени ради факультету філології та журналістики.

Щороку кафедра проводить перший тур Всеукраїнської олімпіади з англійської та німецької мов для студентів історичного, природничого, фізико-математичного та факультетів технологій і дизайну, фізичного виховання. Різноманітні конкурси сприяють виявленню найталановитішої студентської молоді та формуванню духу здорової конкуренції. Приміром, зажили популярності змагання першокурсників-знавців англійської лексики “*CleverDuck*”, конкурс ерудитів “*GrammarStudent*”. Яскравий колорит і піднесений настрій учасників вирізняють конкурси: лінгвістичного анекдоту, художнього перекладу англomовного поетичного твору та художньої ілюстрації до нього,

новорічних стіннівок “ChristmasStory”, експрес-вікторини і раптівки, з нагоди Дня Європи, Дня англійської мови, етнофестиваль німецьких свят тощо.

Куратори академічних груп (доц. Корнєва Л. М., доц. Петрушова Н. В., доц. Черчата Л. М., викл. Мокляк О. І.) проводять численні виховні заходи із студентською молоддю (відвідування музеїв, обговорення театральних вистав, філологічні експедиції, подорожі та екскурсії, зустрічі із знаменитими країнами, бесіди тощо), долучаються до узвичаєних філфаківських подій.

Приємно констатувати, що колишні студенти різних років і факультетів – часті й бажані гості кафедр, наші добрі друзі, порадики та джерело насаги.

Плекаючи кращі традиції своєї столітньої історії, сучасна кафедра загального і слов'янського мовознавства та іноземних мов potwierджує сумлінною працею ідеї підготовки компетентного вчителя для Нової української школи й конкурентоспроможного фахівця-професіонала для інших галузей народного господарства України.

Key words: *Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, the Department of General and Slavic Linguistic and Foreign Languages, stages of historical development of the structural unit.*

Summary: *The article deals with the stages of historical development of the Department of General and Slavic Linguistics and Foreign Languages of the Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University. The information about its leaders and outstanding personalities, the achievements and prospects for the further development of the structural unit is collected.*

ЛІНГВІСТИКА. МЕТОДИКА. ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

НЕВЕРБАЛЬНІ КОМПОНЕНТИ В МОВНІЙ ПАЛІТРІ ХУДОЖНЬОГО ТВОРУ

Людмила Корнєва

*Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка*

Ключові слова: *художній твір, вербальна та невербальна інформація, невербальна поведінка, літературно-стилістичний прийом, одиниця номінації несловесної поведінки, кінетика, кінема.*

Анотація. *У статті досліджується знаково-системна організація невербальних засобів спілкування в художньому творі на прикладі романів О. Гончара. Розглядаються специфіка мовної репрезентації жестів, функції кінем, роль їх у створенні психологічного портрета персонажа. Особлива увага звертається на усмішку як прикметну рису жестового стилю письменника.*

Сучасна лінгвістика, орієнтована на людину як мовну особистість, акцентує увагу на проблемах спілкування та дослідження усіх компонентів комунікативної діяльності індивіда в їх взаємозв'язку. Як відомо, спілкування здійснюється не тільки шляхом обміну мовними знаками, але й за допомогою свідомого порушення правил мовленнєвої та немовленнєвої поведінки, жестів, міміки, пози, інтонації тощо. Невербальні

